

ЗАГАЛЬНИЙ ДІАГНОЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Андрос С.В., к.е.н., доц., докторант

*Університет банківської справи Національного банку України
(м. Київ, Україна)*

Владні структури тяжіють до повільних еволюційних змін банківського сектора, поступової модернізації і капіталізації банків при збереженні за державою повного контролю над банківською системою. Країна з ринковою економікою декларує курс на побудову капіталізму. Але капіталізму без розвиненої сфери приватної власності не буває. В банківському секторі присутні ознаки розвитку в напрямку деякої неринкової соціально-економічної моделі, в якій приватна форма власності не переважає. В банківському секторі склалася багатокладність, тобто певна рівновага за відсутності лідируючого сектора – державного чи приватного. Інститути централізованої розподільної економіки втратили домінування. Ситуацію інституціонального тупика пов'язуємо зі структурою ринку в контексті форм власності. В якому напрямку будуть розвиватися банки – в бік повернення до одержавлення за дозованого допуску іноземного капіталу або в бік лібералізації і розвитку приватної ініціативи – залежить від здійснюваної урядом політики.

Потребують подальшого впровадження заходи, спрямовані на створення більш відкритої і стабільної банківської системи: забезпечення вільного ціноутворення на банківські послуги (не фіксовані, а визначені ринком процентні ставки); зняття обмеження на розподіл кредитів; зняття обмежень на операції з валютою; відкриття доступу іноземному капіталу та заходи лібералізації українського банківського сектору, які потребують більш жорсткого підходу: приватизація банків; зміна принципів регулювання і контролю над банківським сектором. Заходи доцільно запроваджувати не пізніше, ніж зняття різних заборон, інакше банки стають вразливими і нестабільними, схильними зовнішньому впливу кризових подій.

Інерційний сценарій працює на користь неринкових інститутів, які спираються на державний сектор у разі слабкості приватного сектора. Еволюція нинішніх тенденцій кредитно-інвестиційної діяльності банків може призвести до витіснення з ринку багатьох приватних українських банків і утворення симбіозу між державними кредитними установами і дочірніми іноземними банками, причому перші будуть відігравати провідну роль. Така структура банківської системи слабо відповідає інтересам розвитку країни з ринковою економікою. Поряд з подальшим впровадженням та розвитком ринкових принципів в економіці політика держави в сфері регулювання кредитно-інвестиційної діяльності банків повинна бути спрямована на

забезпечення стабільності, підвищення конкуренції, заохочення ділової ініціативи, зміцнення довіри до банків. При прийнятті рішень, які торкаються кредитно-інвестиційної діяльності банків, слід врахувати встановлені законодавством вимоги щодо забезпечення їх фінансової надійності, у т.ч. стосовно здійснення належного управління ризиками, дотримання нормативів безпечного функціонування та формування резервів на покриття збитків.

Необхідним є свідомий цілеспрямований вплив на склад учасників ринку для розширення ринкового сектора через приватизацію ключових банків, добровільну відмову від створення нових під егідою держави і притік приватного іноземного капіталу в банківський сектор. Приватизація вимагає переходу контролю над конкретним банком від держави та її компаній до приватного сектору. Імітація ринкових форм без трансформації структури власності на користь приватної її форми залишається тільки теоретичною конструкцією і не отримала емпіричного підтвердження. При формуванні умов кредитно-інвестиційної діяльності банків з переважаючою часткою держави в статутних фондах, має збільшитись роль ринкових механізмів, що потребує вдосконалення відповідних систем і методів управління в цих банках. Потребує зменшення впливу держави на банківський сектор за допомогою участі в акціонерному капіталі.

Кредитно-інвестиційну діяльність банків доцільно планувати в умовах подальшого якісного поліпшення структури банківського сектора, пов'язаного зі зміною системи фінансування інвестиційних проєктів, включених до державних програм. Участь банків у фінансуванні потреб економіки варто здійснювати на конкурсній і добровільній основі, що одночасно з реформуванням системи фінансування державних програм і відповідними інституційними перетвореннями в секторі фінансових посередників підвищить прозорість кредитно-інвестиційної діяльності банків, ефективність їх регулювання. Чим більша частка ресурсів перерозподіляється через банківську систему, тим вище ВВП на душу населення. Така диференціація з позицій кредитора і боржника припускає, що перерозподіл ресурсів по-різному впливає на економічне зростання. Чим більше ресурсів перерозподіляється через банківський сектор у приватний порівняно з державним, тим вище зростання доходів населення. Позитивна роль банків полягає у забезпеченні зовнішніх джерел фінансування, особливо для нових компаній.

Необхідно створити сприятливі умови для іноземних і внутрішніх інвестицій, у т.ч. завдяки забезпеченню беззастережного захисту прав власності та вжиття заходів, спрямованих на створення привабливого режиму оподаткування на фінансовому ринку. Це завдання повинне вирішуватися шляхом посилення пруденційних вимог з боку НБУ, щоб не повернути в

банківський сектор спекулятивний капітал. Удосконалення пруденційних вимог та обмежень відповідно до міжнародної практики підвищить стійкість банків. Для посилення конкуренції в банківському секторі доцільно планувати створення правового поля антимонопольного регулювання та захисту конкуренції на ринку банківських продуктів, подальше підвищення рівня прозорості банків, зниження концентрації за допомогою укрупнення і консолідації середніх і малих банків.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 19-21.